

VASILIJ VASILIEVIČ

ROZANOV

Apokalypsa nášho věku

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Edícia svetových mysliteľov

Translation © Mikuláš Šoós 2012
Cover design © Dušan Babjak 2012
Slovak edition © Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol.
s r.o., Bratislava 2012
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV
spol. s r.o.

Z ruského originálu Василий Васильевич Розанов: Апокалипсис
нашего времени, Издательство ЕКСМО, Москва, 2008

vybral a preložil Mikuláš Šoós
Zodpovedná redaktorka Marta Činovská
Obálka Dušan Babjak
Sadzba Dušan Babjak
Tlač Eterna press
Vydanie prvé
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-634-2

Vasilij Vasilievič Rozanov
APOKALYPSA NÁŠHO VEKU

VASILIJ VASILIEVIČ
ROZANOV

Apokalypsa nášho veku

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATELOV

ČITATEĽOVI

Od 15. novembra budem vydávať dvojtyždenné alebo mesačne texty pod spoločným názvom *Apokalypsa nášho veku*. Titul nepotrebuje objasnenie najmä preto, lebo aktuálne udalosti majú skutočne apokalyptický charakter. Niet pochyb o tom, že všetko, čo sa teraz deje, má hlboký základ v kolosálnej prázdnote, ktorá európske ľudstvo (a to vrátane Rusov) oddialila od bývalého kresťanstva; a do ktorej sa prepadá všetko: tróny, triedy, vrstvy, práca, majetok.

Všetko je otrasené. Všetci a všetko hynie a duša, stratiac svoj bývalý obsah, sa prepadá do prázdnoty.

Jednotlivé časti budú vychádzať v podobe malých knižiek.

ROZVRÁTENÁ RÍŠA

Moskovský patriarcha Filaret¹ bol posledný (ak nie jediný) veľký hodnostár ruskej cirkvi...

„V Moskve sa konala krížová cesta a už všetci prešli – arcibiskupi, biskupi, kupci, ľud; niesli kríže a zástavy. Už takmer všetci prešli, takmer všetko skončilo... Až napokon ďaleko za procesiou ako celkom posledný kráčal niekto osamotene. Bol to Filaret.“

Toto mi rozprával akýsi starec. Pritom naznačil výšku drobného Filareta a dodal:

„Na všetkých a na všetko som zabudol: ale jeho, jeho vidím dodnes.“

A aj ja som na všetko zabudol zo života na moskovskej univerzite. Ale na duchaplný výrok pod jeho portrétom v aule sa pamätám.

Jeho slová, jeho príhovory boli trefné. Jeho rady (cárovi, vláde) múdre. Celý bol obdivuhodný.

Jedinečný...

A čo je „pred ním“ a „po ňom“? – niktoši, nuly. „Videli sme ich“ (šťasti). Nota bene všetky aspoň trochu významné osobnosti boli „tajne kacírske“. Nebadaťne, v tichosti, lež kacíri. A to vtedy, keď Filaret mal „vo všetkom pravdu“.

Uctieval dokonca aj synodu. Bol jej „uvedome-

1 Vasilij Michajlovič Drozdov (1782 – 1867) – cirkevná osobnosť, od roku 1826 moskovský metropolita. Zúčastnil sa na vypracovaní manifestu o oslobodení nevoľníctva.

lým členom“. Ctil si aj Nikolaja Pavloviča – hoci kvôli nemu ho „poslali zo synody na dovolenku a on sa tam už nikdy neobjavil“.² A vtedy – nie v cirkvi, ale v imperátorskej vláde – už došlo k rozpadu, k prelomu. Prečo nemohol veľký Imperátor vymenovať za svojho najbližšieho poradcu túto najdôležitejšiu cirkevnú osobnosť v celých dejinách ruskej cirkvi, tohto mimoriadneho a konzervatívneho ducha?

Ich cesty sa rozišli pre malichernosti. Ten diabolský Gogol' má pravdu.

Pritom Puškin, Žukovskij, Lermontov, Gogol', Filaret – akí to žiariaci ľudia ríše. Lež Nikolaj chcel žiariť sám, spolu „so svojím priateľom, istým Wilhelmom Friedrichom“. Pritom to bol povrchný baran, uviaznutý v bodľači, a už bol prichystaný na porážku (dynastia).

Lež potom sa všetko naraz zrútilo, cársky ríšsky aj cirkevný. Iba popí nechápu, že cirkev skrachovala ešte hrôzostrašnejšie ako ríša. Cár sa napokon zachoval lepšie ako duchovenstvo. Neafektoval, neklamal. Keď ale videl, ako ho národ a vojaci, ako aj šľachta (Rodzianko)³, tak nehanebne zavrhl a zradil (kvôli hnusnej Rasputinovej afére), tak isto ako aj vždy fa-

2 Konflikt s najvyšším prokurátorom synody generálom Protasovom. „Generálove ostrohy sa mi zakvačujú do rúcha,“ tak sa vyjadril Filaret. A hneď to žalovali cárovi.

3 Michail Vladimírovič (1859 – 1924) – bol predsedom 3. a 4. Štátnej Dumy. Po revolúcii emigroval.

lošné „zastupiteľstvo“ a „páni kupci“, napísal, že sa takého podlého národa zrieka. A dal sa (v Cárskom) na sekanie ľadu. To bol rozumný, plnoprávny a dokonalejší čin.

„Hoc som človek maličký, aj ja mám 32 rebier (Detský svet).“

A cirkev? Onen Andrej Ufimskij?⁴ A vôbec všetci. Predtým to bolo „32 kňazov“, ktorí si želali „slobodnú cirkev“⁵ „založenú na kánonoch“. Ale teraz všetkých 33333... 2...2...2...2 kňazov, podkňazov a nadkňazov chce pretromfnúť socialistov, Židov aj nežidov;⁶ a teda začali pokrikovať a písať, že „Kristova cirkev bola v podstate vždy socialistická“ a najmä, že nikdy nebola monarchistická, to iba Peter Veľký „nás prinútil klamať“.

Rusko sa zrútilo za dva, nanajvýš za tri dni. Ani „Novoje vremja“⁷ nebolo možné zrušiť tak rýchlo,

4 Episkop Andrej. Keď odsúdil činnosť Rasputina, dostal sa do konfliktu s cárom Mikulášom II. V apríli 1917 sa stal členom obnovennej Svätej Synody. Mal blízko ku kadetom. Zomrel pri represiaciach v roku 1937.

5 V období Dočasnej vlády ruská ortodoxná cirkev prešla zásadnou zmenou. Rozanov odkazuje na tieto zmeny. Bola zrušená štátna kontrola, cirkvi dali samostatnosť, a aj štátnu finančnú podporu. Bola obnovená Svätá Synoda a na jej čelo bol vymenovaný V. Evov.

6 Píšem to bez odsudzujúcej irónie, chcem zdôrazniť len to, že pre duchovenstvo a jeho spôsob vyjadrovania boli socialisti vždy „Židia“ v pohrdlivom a odsudzujúcom zmysle. Lenže vec smeruje k Apokalypse s jej „piesňou Mojžiša, sluhom božím“, a v nej, zdá sa, znejú ešte dlhšie legendy, ako o našom nešťastnom Rusku.

7 *Novoje vremja* – najväčší Petrohradský denník (1868 – 1917). Po revolúcii ho zakázali.

ako rýchlo Rusko prestalo jestvovať. Je zarážajúce, ako sa v okamihu rozsypalo na kúsky. Pritom ešte nikdy predtým taký otras nenastal, nevynímajúc ani „veľké sťahovanie národov“. Sťahovanie národov predsa trvalo celú epochu, „dve či tri storočia“. Tu na to stačili tri, ba možno iba dva dni. Zmizla pritom nielen ríša, nezostala ani cirkev, ani vojsko. Ale čo vlastne zostalo? Napodiv – vôbec nič.

Zostal len poddaný ľud. Jeden šesťdesiatročný „úctyhodný mužík“ z Novgorodskej gubernie sa vyjadril takto: „z bývalého cára by bolo načim kožu stiahnuť na remene“. Čiže neodrať ho naraz, ako pri indiánskom skalpovaní, ale tak po rusky vyrezávať z jeho kože pásik po pásiku.

Ale čo tomuto „úctyhodnému mužíkovi“ cár vlastne vyviedol?⁸

A tu je Dostojevskij...

Nuž a ešte Tolstoj a Alpatyč, a *Vojna a mier*.

Čo sa to tu vlastne prihodilo? Všetci sme vtípkovali. Vystrájali sme ozlomkrky, nemysliac pritom na to, že slnko to vidí a zem počuje. Nik nič nebral vážne, ba zo všetkých boli najserióznejší vlastne cári, veď aj ten Pavol⁹ sa pri svojich schopnostiach „činil“ a pre-

8 Rozprávala mi to pani Nepenina, manželka ekonomického riaditeľa Novoj Vremji v usadlosti Suda (jedna zo staníc Nikolajevskej železnice).

9 Cár Pavol I. (1754 – 1801) – do vojska zaviedol pruské poriadky, zmenšil výsady šľachty. Stal sa obeťou šľachtického sprisahania.

javoval sa rytiersky. A ako sa to často stáva – „obeťou bol nevinný“. Večný to príbeh, mieriaci na Izrael a jeho tajomstvá. No nechajme Izrael bokom, dnes ide o Rusko. My sme sa zahrávali najmä v literatúre. „Ako dobre to napísal“. A vždy bolo dôležité iba to, že to tak „dobre napísal“, ale čo „napísal“, o to sa už nezaujímal nik. Po *obsahovej* stránke je ruská literatúra taká ohavná, nehanebná a bezočivá ako nijaká iná literatúra. Čo vlastne urobila v rozľahlej a silnej ríši s pracovitým, vynaliezavým a povoľným ľuďom? Ani ho neučila, ani ho nepodnecovala na vykovanie klinca, zhotovenie kosáka, či vyrobenie kosa (dovážame ich z Rakúska – geografia). Od čias Petra Veľkého tento ľud vyrastal v úplnej zaostalosti, pričom aj literatúra sa zaoberala iba tým, „ako ľúbili“ a „o čom sa zhovárali“. A všetci sa len „zhovárali“ a „zhovárali“ a len „ľúbili“ a stále iba „ľúbili“.

Ani o to sa nik nezaujímal (a nečítal som na túto tému v časopisoch a v novinách ani jeden článok), že v Rusku nejestvuje ani jedna taká lekárka, ktorú by založil a prevádzkoval Rus, že z morských rastlín nevieme vyťažiť jódu a že aj horčicové náplasti sú u nás „francúzske“, lebo niet takého Rusa, ktorý by dokázal natrieť rozriedenú horčicu na papier a udržať jej liečivú „moc“ a „účinko“. Čo my vlastne vieme? Nuž, ako vidno, vieme „ľúbiť“, ako ľúbili Vronskij Annu¹⁰,

10 Hrdinovia Tolstého románu *Anna Kareninová*.